

Snuizi en Sudàn

Atrocitads favurizadas da la regenza

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ «Ma stendend lunsch davent da mia sella, hai tratg trais giadas sin l'um ad ina distanza da strusch trais meters. Ma dauzond puspè, hai vesì immediat avant mai in auter um che smanava in sabel. Jau hai dauzà mia pistola e tratg (...). Diesch meters davent da mai, a sanestra, hai vesì in chavalier arab en mandura clera, cun ina chapellina ed in cuirass da maglias. Jau hai tratg sin el. El è fu-
gi» (1).

Uschia rapporta in tenent englais, descendent da general John Churchill duca da Marlborough (1650–1722), davart sia participaziun a la victoria britannica d'Umdurmàn/Sudàn (1898) sin l'armada d'in manader islamist local. Il tenent, Winston Spencer Churchill (1874–1965), è vegnì renumà 1940–1945 e puspè 1951–1955 sco emprim minister da sia maiestad. Anc 1956 ha'l vesì ses successur a renconuschend l'indipendenza da Sudàn, fin lur administrà en cuminanza da la Gronda Bretagna e l'Egipta. Bunamain tuttas colonias europeanas en l'Africa han salvà lur cunfins cun vegnir independentas. Aifer ils cunfins ertads dals anteriurs signurs è il Sudàn (2 505 813 km²) il stadi il pli vast dal continent, tranter il Mar cotschen ed il Chigneti (3187 m), il punct culminant dal pajais, orasum encunter sid, sper il cunfin cun l'Uganda. Ma i n'ha betg manà la ventira al Sudàn d'esser il dieschavel pajais dal mund areguard la surfatscha. 70 % dals var 33 milliuns sudanais èn islamics, ma aifer lur cuminanza pateschan ils avdants da Darfur, ina regiun sper il cunfin da Tschad, da las violenzas, expulsions e violaziuns sistematicas commessas da bandas armadas da chavaliers u meharists, cun la cumplicitad e schizunt l'agid da la regenza. La davosa ediziun dal «Fischer Weltalmanach» (2) resumescha il svilup tranter fanadur 2004 e fanadur 2005 en lez in-schess; dapi lur èsi vegnì anc pir.

Violenza, fom e malsognas

«Jan Pronk, represchentant spezial da l'ONU, ha (...) renfatschà a la regenza ch'ella na tolereschia be las violaziuns dals dretgs umans, mabain las sustegnias activamain cun attatgas or da l'aria e truppas terrestres (...). Ils 18 da fanadur 2004 han ins rut las tractativas senza resultat, perquai che la regenza refusava da s'obligar ad in chalender concret per dischamar las bandas. Suenter ina visita a Darfur ils 24 d'avust 2004 ha Jack Straw, minister britannic da l'exteriur, declarà (...) che la regenza [sudanaisa] n'haja fatg nagut per meglierar la situaziun ordaifer ils champs da fugitivs, pia nua che las bandas ter-

'Amnesty International' calculescha che var 50 000 umans sajan morts en ils cumbats ed i dettia almain 1,8 milliun fugitivs en Sudàn.

KEYSTONE

roriseschan anc adina la populaziun (...). Ils 5 d'october ha in rapport da l'ONU punctuà ch'i vegnia adina pir en la regiun da crisa (...). Ils 20 d'october ha l'Uniun africana (UA) decidì d'applitgar la resoluziun 1544 da l'ONU, schlargiond sia pitschna squadra d'observaturs da l'armistizi ad ina missiun da pasch da 1700 schuldads e 1600 policists e civilists e surpigliond l'incumbensa da proteger la populaziun civila. L'Uniun europeana (UE) porta bunamain la mesadad dals custs per las truppas da pasch» (pp. 438–439). En december ha la regenza tramess bleras truppas e muniziuns en la regiun: «In helicopter da l'UA è vegnì attatgà; perquai ha questa stuì interromper sia missiun. Ins ha stuì suspender era las furniziuns d'agid, uschia che 260 000 umans n'han survegnì nagina raziun da victualias en december (...). En mars 2005 ha il coordinatur da l'ONU per l'agid communitgà che 180 000 umans sajan morts da fom u malsognas [en Darfur] dapi la fin da 2003 (...). 'Amnesty International' calculescha che var 50 000 umans sajan morts en ils cumbats. I dettia almain 1,8 milliun fugitivs [da Darfur] en Sudàn e 200 000 en Tschad, uschia cha var ina terza part da la populaziun [da la regiun] saja en fugia» (p. 440).

Genocid en Darfur

Dapi l'entschatta da settember èsi anc pir. Quai rapporta manidlamain «The

Economist», magazin englais stampà a Zofingen AG, en ses numer dals 15 d'october. En in champ da 15 000 fugitivs èsi vegnì privlus «da sa ristgar la notg ordaifer; umens armads attatgan adina puspè e chavaltgian mintgatant cun giagliadria fin en il champ. Ad 1 km èn staziunadas truppas da l'UA che duessan procurar per protecziun, ma in um da 27 declera che 'las violaziuns giajan vinavant e che las truppas scriavian mo rapports' (...). La davosa unda da violenza en Darfur na sa drizza betg mo, sco fin ussa, encunter ils fugitivs, mabain schizunt encunter ils gidanters. A l'entschatta da settember han umens armads attatgà in convoi d'agid ord in zup, sblundregià tut e lur, tenor in'unfrenda, 'battì sistematicamain' ils 23 gidanters e 'violà las femnas' (...). Dapi lur han ins puspè battì, patangà e rapinà blers gidanters (...). En il Darfur dal vest cun 657 000 fugitivs sa chattan l'ONU ed ils posts d'agid praticamain paralisads en lieus sco El Gheneina (...). Ina gronda part da la violenza è stget banditissim commess da quels che n'han pli nagut per viver en in desert devastà da quasi trais onns da cumbat (...). Per sblundregiar vanzan mo pli ils convois da las organizaziuns d'agid (...). Tenor l'UA datti mussaments fotografics che helicopters militars da la regenza sudanaisa, da derivanza russa, sgolian a bass sajettond cunter vitgs, ensemen cun attatgas da las bandas da chavaliers u me-

harists. Quai fiss anc ina cumprova daplì che lezza regenza, che na fa tuttina nagut per las dischamar, sco ch'ella fiss obligada da far tenor la cunvegna d'armistizi, coordineschia schizunt lur attatgas (...). Las truppas da l'UA en Darfur (...) san far mo pauc cun las resursas a disposiziun senza l'agid activ da la regenza (...). I para che las bandas possian agir libramain e na vegnian chastiadas (...). Ils Sudanais han impedì a 105 camiuns cuirassads, regalads da Canada, d'arrivar tar las truppas miserablmain flailvas da l'UA» (pp. 45-47). La Societad per pievels smanatschads (3) ha qualifitgà veritablmain la situaziun en sia decleraziun dals 4 d'october: «Per nus, sco per l'entir moviment mundial dals dretgs umans, èsi snuaivel da stuair vesair co ch'il genocid en Darfur va vinavant. Ins discorra gia da quasi 400 000 unfrendas (...). Almain insatge è succedi: La dretgira penala internaziunala a Den Haag eruescha cunter ils delinquentes.»

1) Cità en: Christian Graf von Krockow, Churchill. Hamburg (Comet, ISBN 3-933366-78-X) 2000, p. 24.

2) Der Fischer Weltalmanach 2006. Zahlen – Daten – Fakten. Frankfurt/Main (Fischer, ISBN 3-596-72006-0) 2005, artigel «Sudan», pp. 438-440.

3) Adressa: Gesellschaft für bedrohte Völker, Postfach 20 24, D-37010 Göttingen (Saxonia bassa). Fax: 0049 551 58028. Posta electronica: info@gfbv.de. Internet: www.gfbv.de